

TẶNG VÀ NHẬN QUÀ: DỄ MÀ KHÓ

PGS.TS PHẠM VĂN TÌNH

SẮM QUÀ VÀ TẶNG QUÀ LÀ MỘT HÀNH VI BÌNH THƯỜNG VÀ CẦN THIẾT PHẢI CÓ TRONG CUỘC SỐNG. NHƯNG CÓ NHIỀU VẤN ĐỀ VỀ VĂN HOÁ ỨNG XỬ NÓI CHUNG TRONG MỐI QUAN HỆ CHO VÀ NHẬN NÀY.

NÉT ĐẸP NHÂN VĂN

Cho quà, nhận quà là một nhu cầu cần thiết. Nhưng cái cần thiết này lại không phải là một quy ước bắt buộc đối với bất kì một cộng đồng nào. Đánh nhau chia gạo, chào nhau ăn cơm. Chuyện ăn chia không sòng phẳng, thậm chí gian lận tất dẫn đến mâu thuẫn, có thể “choảng nhau”. Nhưng chuyện có “chào nhau ăn cơm” hay không lại tùy vào hảo tâm của mỗi người. Và tuy không quy định,

hoặc không đưa vào lễ thói “luật bất thành văn” thì việc tặng quà ngay từ thuở xa xưa đã trở thành một nhu cầu tất yếu của cuộc sống. Các vị vua chúa, quan lại ngày trước nhận lễ vật, quà cáp của chư hầu, thần dân...; cha mẹ, thầy đồ, anh em, bạn hữu... được tặng quà nhân một sự kiện nào đó là chuyện thường tình. Từ lì xì mà ta đang dùng phổ biến hiện nay cũng bắt đầu từ việc tặng quà. Bồi li xì (tiếng Quảng Đông) có nghĩa là “lợi thị” (điều tốt lành, có lợi lộc, có vận may, vận tốt)

nhằm chỉ một chút quà “lại quả” của vua (thường là tiền phong bao) cho thần dân vừa mang sản vật dâng tiến vua nhân cuộc lễ hay tết nhất. Trong xã hội phong kiến xưa, nghĩa cử của quan hệ “tam cương (vua - tôi, cha mẹ - con cái, thầy - trò)” cũng biểu hiện qua các món quà trong nhiều dịp hệ trọng (tết nhất, mừng thọ, tân gia, nhậm chức...). Quà cáp, đúng là chuyện đã “xưa như trái đất”.

Tặng quà cho nhau là biểu hiện tấm

thịnh tình quý mến hoặc trả ơn cho ai đó đã giúp đỡ, cứu mang mình, hoặc chí ít cũng để bày tỏ tình thân ái. Có điều, việc tặng biếu không thể diễn ra một cách tùy hứng, muốn tặng thế nào cũng được. Quà tặng chính là lời cảm ơn được “vật chất hoá”. Người ta không thể thương miệng thương môi, câu chuyện làm quà suông. Người ta cũng không thể nói ơn trời ơn biển mà không có một chút gì đó gọi là “lộc” cho “cây đời thêm xanh”. Quà, trước hết đương nhiên là mang giá trị tình cảm, với ý nghĩa trang trọng, thiêng liêng là chính. Một bông hoa đủ làm ta xúc động. Bánh mì và hoa hồng là hai mặt làm nên giá trị vừa thực tế (ý nghĩa vật chất), vừa nhân văn (ý nghĩa tinh thần). Và dĩ nhiên, khi đạt tới sự hài hoà về tình cảm giữa hai bên (người tặng và người nhận) thì hiệu ứng công năng từ mối quan hệ đó sẽ tăng lên gấp bội. Quà tặng chính là một cử chỉ làm nên nét đẹp cuộc sống. Nó giúp làm cuộc sống con người phong phú và ý vị hơn. Quà cáp, xét cho cùng không có “chuẩn” nhưng lại được người đời thực hiện rất... chuẩn.

CỦA BIẾU LÀ CỦA LO

Chuyện vui kể rằng, có một thiếu phụ trẻ đẹp giàu có lâm trọng bệnh.

Bà được một bác sĩ tận tình cứu chữa và đã qua khỏi. Bà cứ xuýt xoa, áy náy và cảm ơn không tiếc lời vị bác sĩ nọ. Nhưng bà chỉ xoa tay xuýt xoa thế thôi. Bác sĩ bèn ôn tồn nói: “Thưa bà, tôi hiểu và thông cảm với tất cả nỗi băn khoăn, khó xử của bà. Nhưng tôi nghĩ rằng, từ khi con người ta phát minh ra giấy bạc thì mọi băn khoăn như của bà đều được giải quyết một cách ổn thoả”.

“Tiền hoá”, “quà cáp hoá” đang là một xu hướng chi phối nhiều mối quan hệ trong xã hội hiện nay. Đáng tiếc là trong rất nhiều tình huống, người ta biếu quà không phải để bày tỏ một tình cảm, một ý nghĩa thiêng liêng nào đó. Muốn có việc làm, muốn được thăng quan tiến chức, muốn được mua nhà giá rẻ, muốn được thông qua dự án, muốn được nâng điểm cho đồ... ư? Đồng tiền liền khúc ruột mà. Đồng tiền đi trước luôn là đồng tiền khôn. Cái gì không mua được bằng tiền thì sẽ mua được bằng rất nhiều tiền. Nhưng đưa thế nào để người nhận dễ dàng nhận, không quá lố và tránh những rủi ro? Thì đây, quà tặng trở thành “cánh chim báo tin vui”. Chỉ cần đợi sắp có một dịp nào đó (vừa được đề bạt, chuyển nhà mới, sinh nhật con trai, tết nhất, tử thân phụ mẫu qua đời...) là lập tức

các “đương sự” lên “phương án” tiếp cận. Bên cạnh chai rượu, hộp bánh, bên cạnh bó hoa thắm tươi, bên cạnh tấm thiệp sang trọng sẽ thấp thoáng chiếc phong bì xanh đỏ, đặt ý tứ sao cho không quá lộ nhưng đủ để gia chủ “liếc” thấy. Thế là ổn thoả. Hai bên cùng liếc hai lòng cùng ưa. Bởi trong cái vỏ phong bì xanh đỏ kia có thể là vài trăm ngàn, vài triệu đồng, hoặc có thể lên tới hàng trăm, hàng ngàn USD (và hơn thế nữa). Hoặc các đại gia cao tay, chơi sang “quà đúng là quà”: tặng hẳn một chiếc tủ lạnh “siêu hạng”, một tivi LCD “đời mới”, một dàn âm thanh HIFI nhân dịp tân gia; tặng một cây quất đại thụ, một xèri rượu ngoại, một laptop loại xịn... nhân Tết đến xuân về. Hiển nhiên, người nhận quà sẽ ngấm nhận về thông điệp. “Anh nhớ lưu ý tới em cùng những việc của em đang nằm trong tay anh nhé!”. “Việc của em” là việc thuộc thẩm quyền của công ty, của cơ quan, tổ chức... Anh đây chỉ thay mặt cho cơ chế điều hành thôi. Của người phúc ta. Giải quyết việc đó, anh có mất gì? Nhưng hoàn thành “sứ mệnh”, anh lại nghiêm nhiên nhận về bao nhiêu quà cáp, bổng lộc. Cứ như là trên trời rơi xuống.

